

Krajinný ráz a jeho hodnocení vycházející ze zákona 114/1992 Sb.

Krajinný ráz ze zákona:

znění zákona č. [114/1992 Sb.](#) o ochraně přírody a krajiny, jak vyplývá ze změn provedených zákonným opatřením Předsednictva České národní rady č. [347/1992 Sb.](#), zákonem č. [289/1995 Sb.](#), nálezem Ústavního soudu České republiky vyhlášeným pod č. [3/1997 Sb.](#), zákonem č. [16/1997 Sb.](#), zákonem č. [123/1998 Sb.](#), zákonem č. [161/1999 Sb.](#), zákonem č. [238/1999 Sb.](#), zákonem č. [132/2000 Sb.](#), zákonem č. [76/2002 Sb.](#), zákonem č. [320/2002 Sb.](#), zákonem č. [100/2004 Sb.](#), zákonem č. [168/2004 Sb.](#) a zákonem č. [218/2004 Sb.](#)

§ 12

Ochrana krajinného rázu a přírodní park

(1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

(2) K umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

V této formulaci měl zákon **zamezit** realizaci staveb nepoškozujících chráněná území z hlediska ochrany přírody, ale **poškozující estetiku krajiny, kulturní hodnoty a negativní působení na obyvatele**.

Škoudlínová (2006) upozorňuje, že k umístování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz je nezbytný **souhlas orgánu ochrany přírody**. Tímto orgánem jsou v současné době obecní úřady obcí s rozšířenou působností (mimo území chráněných krajinných oblastí).

Výklad pojmů ze zákona 114/1992 Sb.

K jednotnému postupu při uplatňování §12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny připravil Odbor ochrany přírody Ministerstva životního prostředí v roce 1996 návrh metodického pokynu, ve kterém jsou jednotlivé pojmy definovány takto:

Oblast je část krajiny se shodnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, lišící se od jiné (oblasti) ve všech či některé charakteristice.

Místo je skladebný detail oblasti, zpravidla omezený pohledovým horizontem.

Přírodní charakteristika krajinného rázu je dána

- a) geomorfologickým utvářením krajiny v souvislosti s jejím geologickým podložím a příslušností k určitému výškovému stupni v dané zeměpisné poloze
- b) charakterem vegetačního krytu.

Kulturní charakteristika krajinného rázu je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které přitom v krajině zanechal, vystihuje specifika vývoje osídlení a kultivace krajiny. Patří k nim zejména:

- a) charakter osídlení
- b) ostatní stavby v krajině nejružnějšího určení (náboženské, šlechtické, zemědělské, průmyslové...)
- c) uspořádání půdy (s ohledem na její držbu a využívání)

Historická charakteristika krajinného rázu je určována časovým řazením, posloupností a souvislostmi kulturních jevů v oblasti, zejména:

- a) zařazením do určité etapy společenského vývoje
- b) převládáním dokladů a stop určitého způsobu společenského užívání přírodních zdrojů
- c) absencí stop určitého způsobu užívání přírodních zdrojů (může být hodnocena i kladně, znamenají-li jeho dopady negativní působení na krajinu) – *to je nějaký divný, charakterizovat krajinu tím, jaká není*

Estetická hodnota krajinného rázu je dána harmonickým měřítkem a harmonickými vztahy v krajině. Vztahy civilizačních prvků vůči přírodním prvkům krajinné oblasti či místa je možno považovat za harmonické, pokud svou existencí a působením neomezují autoregulační pochody ekosystémů, neochuzují jejich druhovou skladbu a svým ztvárněním (prostorovým, hmotovým, barevným, konstrukčním apod.) pozitivně reagují na přírodní prvky krajiny. Faktory, určující nejčastěji výsledný efekt jsou zejména:

- a) kompozice, velikostní (hmotová) a tvarová struktura
- b) barevná a materiálová vazba na dané místo
- c) rámcové začlenění do krajiny (místně původní vegetační doprovod, využití místních surovin...)

Přírodní hodnota krajinného rázu je dána především

- a) zastoupením přirozených ekosystémů
- b) diverzitou stanovišť
- c) přítomností zvláště chráněných částí přírody podle zákona

Dle Lipského (1999) ovšem tento metodický návrh nedostatečně zohledňuje geomorfologii území a vodní složka zde není zastoupena vůbec. Přírodní hodnoty, jako ekologická stabilita, biodiverzita a výskyt chráněných druhů, pak nejsou vždy přímo úměrné krajinnému rázu - př. extrémní prostředí vyžadující ochranu bývají druhově chudá a i ekologicky labilní krajiny (chmelařské, terasové svahy) mohou být atraktivní z hlediska ochrany krajinného rázu a naléhavosti jeho ochrany.

U historické charakteristiky krajinného rázu působí také poněkud matoucím dojmem bod c), který charakterizuje krajinu absencí stop určitého užívání přírodních zdrojů. Krajinu bychom se primárně měli snažit charakterizovat podle toho, jaká je – pokud o krajině prohlásím, že nebyla utvářena těžbou uhlí, neřekne to nic o její struktuře, geomorfologii, vzhledu (stejně dobře to mohu prohlásit o intenzivně zemědělsky využívaných krajinách jižní Moravy, rovných, přehledných, člověkem změněných, jako o lesních porostech v NP Podyjí, uzavřené, kopcovité a přírodě blízké krajině).

Ostatní legislativa

V jiných právních předpisech se pojem krajinný ráz téměř nevyskytuje, nicméně podobná znění jako v zákoně 114/1992 by se dala najít např. v **novém zákoně o územním plánování a stavebním řádu – č.183/2006 Sb.**, kde ve třetí části, Hlavě I a § 19 je pod Úkoly územního plánování například uvedeno:

- a) zjišťovat a posuzovat stav území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty (- to je velmi obdobné definici krajinného rázu)

e) stanovovat podmínky pro provedení změn v území, zejména pak pro umístění a uspořádání staveb s ohledem na stávající charakter a hodnoty území (tato část by se dala interpretovat jako ochrana krajinného rázu)

Příloha k § 19 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu obsahuje **rámcový obsah vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje a územního plánu na životní prostředí pro účely posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí** (Část A vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území). Součástí tohoto vyhodnocení je i:

5. Zhodnocení stávajících a předpokládaných vlivů navrhovaných variant politiky územního rozvoje nebo územně plánovací dokumentace, včetně vlivů sekundárních, synergických, kumulativních, krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých, trvalých a přechodných, kladných a záporných; hodnotí se vlivy na obyvatelstvo, biologickou rozmanitost, faunu, floru, půdu, vodu, ovzduší, klima, hmotné statky, kulturní dědictví včetně dědictví architektonického a archeologického a **vlivy na krajinu** včetně vztahů mezi uvedenými oblastmi vyhodnocení.

Toto hodnocení se rovněž blíží hodnocení krajinného rázu.

Prováděcí **vyhláška č. 500/2006 Sb.** k zákonu č.183/2006 Sb. ve svých přílohách také obsahuje zmínky o krajinném rázu:

Příloha č. 1:

Část A – Územně analytické podklady obcí – podklad pro rozbor udržitelného rozvoje území: V seznamu sledovaných jevů se na 17. místě objevuje Oblast krajinného rázu a její charakteristika a na 18. místě Místo krajinného rázu a jeho charakteristika. Část ostatních sledovaných jevů je shodná s těmi, které lze použít při hodnocení krajinného rázu.

Příloha č. 4:

Grafická část zásad územního rozvoje obsahuje
c) výkres oblastí se shodným krajinným typem.

S hodnocením krajinného rázu se můžeme setkat i při posuzování **vlivů na životní prostředí (EIA+SEA)**. Náležitosti posuzování jak pro záměr (EIA) tak koncepci (SEA) jsou popsány v zákoně č. 100/2001 Sb., a i když nezmiňuje přímo krajinný ráz, mluví se v něm alespoň o krajině. Pro ukázkou §2 z Části první – posuzování vlivů na životní prostředí, Hlavy I – posuzování vlivů na žp v České republice a Dílu 1 – Úvodní ustanovení:

§ 2 Rozsah posuzování

Posuzují se vlivy na veřejné zdraví a vlivy na životní prostředí, zahrnující vlivy na živočichy a rostliny, ekosystémy, půdu, horninové prostředí, vodu, ovzduší, klima a **krajinu**, přírodní zdroje, hmotný majetek a kulturní památky, vymezené zvláštními právními předpisy a na jejich vzájemné působení a souvislosti.

K problematice hodnocení krajinného rázu a jeho zapojení do celoevropských souvislostí, které kladou více důrazu na obyvatele určité krajiny, než expertní hodnocení tak, jak je obvyklé v České republice, je doporučeno prostudovat **Evropskou úmluvu o krajině** (2000). Například v Kapitole I – Obecná ustanovení a Článku 1 – Definice najdeme:

a. „Krajina“ značí část území vnímanou obyvateli, jejíž charakter je výsledkem působení přírodních a/nebo lidských činitelů a jejich vzájemných vztahů;

d. „Ochranou krajiny“ se rozumí činnosti pro uchování a udržení významných či charakteristických krajinných aspektů, jejichž hodnota pro krajinné dědictví vyplývá z jejich přirozeného utváření a/nebo z lidských zásahů.

Literatura:

- ETS 176 - Evropská úmluva o krajině*. Florencie: Rada Evropy, 2000.
- LIPSKÝ, Z. Přírodní charakteristiky krajinného rázu. In: *Péče o krajinný ráz – cíle a metody*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: ČVUT, 1999. s. 92-99. ISBN 80-01-01979-9.
- Metodický pokyn (Návrh) odboru ochrany přírody MŽP ČR k uplatňování §12 zákona č. 114/1992 Sb. *Ochrana přírody*, ročník 51, 9/1996. Praha: Environs, Agentura ochrany přírody a krajiny, 1996. s. 226-227.
- ŠKOUDLÍNOVÁ, A. Krajinný ráz a státní správa. In: *Ochrana krajinného rázu - třináct let zkušeností, úspěchů i omylů*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: 2006. s. 117-123. ISBN 80-903206-7-8.
- Vyhláška č. 500/2006 Sb. O územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti*. Česká národní rada. Sbírka zákonů.
- Zákon č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny*. Česká národní rada. Sbírka zákonů.
- Zákon č. 100/2001 Sb. O posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění zákona č. 163/2006 Sb.* [cit. 2006-12-13]
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_l=100/2001&PC_8411_ps=10#10821>
- Zákon č. 183/2006 Sb. O územním plánování a stavebním řádu*. Česká národní rada. Sbírka zákonů.